

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

§. II. Quas personas obliget hæc Bullæ prohibitio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

uali, licet sint tomi diuifidem dicerem de The-
fauo linguae latinae, qui licet sit in plures tomos
distributus; singuli tamen seorsim parum viles
essent, nec ab illo prudenter emerentur, nec vn-
quam singuli sine aliis omnibus imprimerentur:
quare Auctor non dicitur plura opera scripsisse,
sed vnum solum opus in plures tomos distribu-
tum. Atque idem fortasse aliquis iudicabit de
opere Thomae Sanchez de Matrimonio, quod
licet sit in tres tomos ab Auctore diuifum, sin-
guli tamen seorsim, nec edi, nec emi commodè
possent, propter maximam dependentiam, & con-
nexionem, quam ad inuicem habent. Alia vero
opera sunt ita distributa in plura volumina, vt
singula ex se sint apta subsistere per se, & seor-
sim ab aliis: quod constat à posteriori, vt dixi-
mus, ex effectus; nam seorsim, & successiue ab
Auctoris scribuntur, & eduntur, & à lectori-
bus emuntur, vt de tomis Cardinalis Baronij
constat, & idem fuit de tomis Bellarmini, qui
omnes continent idem argumentum, nempe con-
trouersias contra hereticos: & idem faciunt plu-
res alij doctores, qui successiue edunt varios to-
mos Conciliorum, vel commentariorum, quos
successiue componunt, qui re vera sunt tomi di-
uifid, & singuli seorsim viles sunt, & emuntur.

Vnde in hoc librorum genere credo posse
habere locum, quod Sanchez dicebat, licet ali-
quis ad faciliorem vsum velit in eodem volumi-
ne conglutinare simul duos tomos, quos Au-
ctor non singul, sed successiue, & seorsim edidit,
adhuc reputandos esse duos, ita vt si Auctor sit
hereticus, & in 2. tom. vnam haresim dixerit,
non ideo primus sit hac Bullae censura prohibi-
tus, si de religione non tractat. Quod idem ve-
rum credo, licet alius typographus iterum im-
primat vtrumque tomm in vno minoribus cha-
racteribus. Audio enim, typographum nunc
velle imprimere in vno volumine duos tomos,
quos ego edidi de Sacramentis, & Eucharistia, &
de Penitentia, quos ego duos tomos feci, &
seorsim, ac successiue edidi, atque adeo semper
erunt intrinsecè duo, quamuis in vnum volu-
men à typographo reducuntur. Multum quippe
ad hoc valere credo intensionem, & factum ip-
sius Auctoris, à quo potissimum tomi vnitate,
& pluralitate accipiunt. Nam quamuis
partes aquae, vel vini etiam seorsim, & successi-
ue productae possint postea à quolibet alio mi-
sceri, & faciant vnam aquam, vel vnum vinum;
libri tamen, qui semel ab Auctore seorsim editi,
& duo facti sunt, non videntur posse postea à
quolibet alio reduci pro libro ad vnitatem, ita
vt iam duo amplius non sint. Quia in his enti-
bus successiuis, maximè quae non habent succe-
ssionem omnino continuam, sed discretam, vni-
tas vel pluralitas habet multum moralitatis, at-
que ideo pendet multum ad intentionem operan-
tis, & aliis operis circumstantiis, vt constat in ser-
mone, & loquutione vocali. Quare si aliquis
duas conciones habeat ad populum duobus die-
bus, non poterit typographus facere, quod ex
illis fiat vna concio, quamuis eas simul edat, sed
semper erunt duae, quia Auctor non semel, sed
bis concionari, & loqui voluit: Ita ergo Auctor
duos tomos seorsim edens, non semel, sed bis
vult lectoribus loqui, nec alius potest facere
quod semel solum loquatur, cum id maximè ex
intentione loquentis pendeat. Nec è contra
Auctor vnum solum tomm edere voluit, pote-

rit typographus facere, quod sint duo, vt non sit
vterque prohibitus propter haresim in vno con-
tentam: semper enim manebit vnus tomm, ea
vnitate, quam ab Auctore accepit, sicut si vnicam
habuit concionem, nunquam erunt duae, licet ty-
pographus eam in duas diuidat, quia Auctor so-
lum semel ore, vel scripto loqui voluit, quare vna
loquutio vel scriptura erit, & non plures.

Aduertunt denique omnes, quando in eodem
libro, vel tomo haresis continetur, ita totum hac
prohibitione comprehendendi, vt nec illa capita,
vel codices, in quibus nulla continetur haresis,
legi, vel retineri possint, imò nec indices, aut
praefationes, quia sunt partes eiusdem libri; nec
etiam sufficere expungere haresim, vt reliqua le-
gi, aut retineri possint, quia totus liber, & omnes
eius partes sunt immediatè prohibita: ita San-
chez dicto cap. 10. num. 35. Suarez de Censuris
dicta disp. 21. sect. 2. num. 10. & in praesenti dicta
disp. 20. sect. 2. n. 9. cum aliis, quos afferunt.

§. II.

Quas personas obliget hac Bullae
prohibitio.

Etum est omnes praeter Summum Pontifi-
cem ligari hac censura, cum illi soli excipia-
tur in Bulla, qui facultatem à Sede Apostolica
habeant, quae exceptio omnes alios excludit, qui-
cumque illi sint. Vnde ipsi etiam haeretici com-
prehenduntur, cum illi subditi sint Pontifici, &
eius legibus, ac censuris obligentur. Quod adeo
verum est, vt si haereticus retineat, aut legat li-
brum illum, quem ipsemet in haresi existens
composuit, tractantem de religione, vel haresim
continentem, incurrat hanc Bullae censuram, vl-
tra illam, qua ligatur, quia haereticus est. Ita cum
Vgolino Sanchez dicto cap. 10. num. 37. & Sua-
rez in praesenti dicta sect. 2. num. 26. Sicut enim
si indulgentia concessa esset fidelibus legentibus
per horam librum aliquem pium Catholicum,
lucrari posset indulgentiam aliquis legendo li-
brum pium, quem ipsemet edidisset: ita pena
imposita legenti librum impium haeretici incurri
poterit ab ipso Auctore legente suum librum.
Et quidem non deficit ratio legis, quia & ipse
auctor mouetur, & fortasse maiori affectu ex le-
ctione proprii libri, quam alieni, ad confirmandam
mentem in haresi, ob rationes, & argumenta à
seipso adducta, & inuenta: vnusquisque enim
sibi magis complacet in prole propria, quam alie-
na. Retentio etiam libri perniciofa est, non solum
Auctori, sed aliis, quibus liber conseruatus noce-
re poterit.

Dubitari potest primò, An qui secutus est de
seipso, quod ei libri haeretici lectio non nocebit,
sed potius fortasse proderit, possit licetè illum le-
gere. Non desunt qui tentauerint hac via euadere
hanc censuram, freti sententia eorum, qui dicunt
legem, quae fundatur in praesumptione, non obli-
gare cessante ratione legis: quare cum hac lex
fundetur in praesumptione, & timore periculi,
cessante eo periculo, & timore, cessabit in eo casu
particulari obligatio legis. Communiter tamen
Doctores hanc exceptionem reiciunt. Suarez
ubi supra num. 27. 2. Sanchez num. 24. Azor. tom. 1.
lib. 8. cap. 16. quest. 6. & magis in terminis Co-
ninck. disput. 18. dub. 11. num. 170. & in re idem

D D d 4 docet

Non sufficit
in libro excipi-
gere haresim
ut reliqua so-
gi possint, sed
totus liber
prohibetur
est.

61
Omnes praeter
Summum Pon-
tificem ligantur
hac cen-
sura.
Etiam ipsi
haeretici.

62
An qui secus-
sus est de se-
ipso, quod ei
libri haeretici
lectio non no-
cebit, sed po-
tius fortasse
proderit, possit
licetè illum
legere?

docet Hurtado *disp.* 76. §. 307. quamvis profiteatur se media via procedere.

63
Sententia Auctoris.
Ego fateor quidem cum utrisque, cessante ratione, legis, non solum negativè, sed etiam contrariè, legem non obligare: dicitur autem cessare contrariè, quando observatio legis latè ad bonum commune cederet in hoc casu particulari in destructionem eiusdem boni communis, quod per legem intendebatur. Hoc solum concedit Hurtado, *vbi supra*, quod non negant Auctores secundæ sententiæ, sed loquuntur quando cessat ratio legis negativè, quia aliquis nō timeret sibi probabile periculum ex lectione libri hæretici: & quamvis aliqui explicent etiam in casu, quo legitur ad impugnandum, & ad procurandum idem bonum fidei: id tamen debet intelligi cum distinctione aliqua maximè observanda, & præ oculis habenda, quoties agitur de lege, an obliget, vel non obliget cessante ratione legis in aliquo casu particulari.

64
Potest multipliciter cessare ratio legis.
Primo in vniuersum, & pro omnibus, ita ut iam nunc v. g. expediat magis ad bonum fidei, quod omnes possint legere libros hæreticorum, quam quod debeant ab iis abstinere. Et tunc non est dubium, quod cesset obligatio legis, imò desinit esse lex, quia legis anima est ratio, quare ablati in vniuersum ratione legis, manebit irratiōnabilis, atque adeo non erit lex. Secundo tamen potest cessare ratio legis, non in vniuersum, & pro omnibus, sed pro hoc indiuiduo, & casu particulari; & tunc communis Doctorum sententia negat cessare legis obligationem, quos latè congerit Diana 1. part. tract. de legibus resolut. 28. Alij verò dicunt, tunc cessare obligationem pro eo casu quos refert, & sequitur Grana- do in 1. 2. *controversia* 7. de legibus tract. 3. part. 2. *disp.* 15. sect. 2. & plures addit Diana loco citato.

65
Horum tamen Doctorum assertio rursus dupliciter intelligi potest. Primo, quod in hoc casu particulari maius bonum sit, quod lex non obseruetur, seu quod fiat actus contrarius. Secundo quod maius sit bonum, & vtilius sit ab bonum commune, quod lex in hoc casu non obliget. Est enim magna differentia inter hos duos sensus, quia continget sæpè maius bonum commune resultare ex violatione legis in aliquo casu particulari, quam ex eius observantia, & tamen non ideo cessare tunc legis obligationem, quia maius bonum commune resultat ex eo quod lex tunc etiam obliget, quam ex eo, quod non obliget. Exempla adduxi, & rationem reddidi *disp.* 23. de Penitentia sect. 1. num. 8. & sequentibus, & tom. 1. de Iustitia *disp.* 16. sect. 2. num. 29. vbi ostendi, posse legem etiam naturalem, exceptionem omnem excludere illius etiam casus particularis, in quo nullum damnum, imò maius bonum consequeretur ex actu contrario: quia licet in hoc casu particulari maius bonum commune sequeretur, v. gr. ex mendacio officioso, quam ex veritate: maius tamen damnum commune sequeretur ex eo quod in hoc casu mendacium esset licitum: nam ea licentia pro hoc casu tolleretur fides humanam pro aliis multis, cum semper possent homines formidare, an loquens apprehenderet in illo casu maius bonum, quam damnum sequi ex suo mendacio. Non ergo cessat ratio legis in iis casibus, quia licet cesset maius damnum commune, quam bonum ex mendacio

præfenti: non tamen cessat maius malum commune, quod sequeretur, si mendacium non solum proferretur, sed licet proferri posset in hoc casu particulari. Quod idem in lege positiva humana considerandum est, ad decernendum, an cessante ratione legis in casu particulari cesset legis obligatio. Non enim considerandum solum est, an ex actu contrario sequeretur damnum commune, vel potius commune bonum, sed an id sequeretur ex eo, quod lex humana non obliget etiam pro eo casu, sunt quippe aliquæ leges humanæ, quæ ob hanc rationem obligant in omni casu, v. gr. lex Tridentini de Parochi præfentia ad matrimonium necessaria, quæ obligat etiam eo casu, quo deficiente Parocho maius bonum, quam damnum commune sequeretur ex matrimonio tunc contracto: quia nimirum licet ex illo matrimonio particulari megnum bonum commune, & nullum malum sequeretur: maximum tamen damnum commune sequeretur ex eo, quod saltem in casu extraordinario posset licet, & valide fieri matrimonium sine Parocho, quia manerent matrimonia multa dubia, & litigiosa, sub prætextu talis necessitatis, & fingerent sibi homines necessitatem, quare maius bonum commune est, quod etiam in eo casu fieri non possit.

Hinc ergo applicando eam doctrinam ad casum nostrum dicendum est, si casus sit talis, ut maius bonum fidei, & Ecclesiæ sit, quod hæc lex non obliget in eo casu; posse quidem habere locum sententiam illam, & iuxta eam legi, & habere libros hæreticorum cessante omnino ratione legis in eo casu particulari, quamvis non cesset in communis: atque ideo non cesset absolute lex & prohibitio. Ad hoc tamen in primis non sufficit quod homo videatur sibi securus à periculo ex lectione librorum hæreticorum. Primo, quia fingimus nobis eam securitatem, sicut Salomon sibi eam finxit, quando accepit sibi uxores alienigenas, & infideles, quæ paulatim eius cor emollierunt, & auerterunt à lege Domini. Quis autem credat se magis doctum, & illuminatum, ac bene in diuina lege & cultu veri Dei fundatum, quam Salomonem? Quis credat se in fide firmiorem, quam S. Petrum Martyrem, qui tamen ex assidua cum hæreticis disputatione ad ipsius fidei propugnationem suscepta, sensit se circa fidem tentatum; & opportunè ad diuinum auxilium implorandum recurrit? Propinant quidem hæretici dulciter venenum suæ doctrinæ, & à faciliorebus incipientes plausibilibus argumentis, & exemplis conantur reddere verisimilia leuota aliqua dogmata, quæ non leuiter fidei Catholice fundamenta labefactant, & ab his insidiis omnes merito timere debent, atque vitam experientia non monstrasset, cedros Libani nostris temporibus vacillasse. Denique quamvis de hoc indiuiduo in particulari non possit probabiliter timeri, quod ei lectio nocebit, in genere tamen, & in vniuersum prudentissimè timere potest, quod si omnes, qui sibi nihil à lectione horum librorum timent, eos possint licet legere, aliqui ex lectione illa nocumentum patiuntur: quare ob hunc iustum timorem, lex rationabiliter omnibus absque exceptione prohibere potest, nelegant, etiam si singuli in particulari securi sibi videantur.

Addo præterea, legem hanc non haberi pro ratione solum periculum damni lectoribus sequenturi

quantur, sed etiam punitionem hæreticorum: nam sicut aliis pœnis puniuntur, & excommunicatione, quæ e consortio fidelium separant, ut videntes se ab aliis relictos, & reiectos respiciant: sic etiam prohibentur eorum libri, quæ non est lenis pœna Auctoris, quod eius opera lectione, aut visu alij non dignentur, ut hoc etiam iis ad correctionem deferuiat. Quæ ratio semper manet, etiam si lectores nihil mali sibi timeant ab eiusmodi librorum lectione, & tractatione.

68 Hinc inferitur, quid dicendum sit ad dubium illud, quod solet proponi, an in Anglia, Germania, & aliis locis, in quibus hæresis grassatur, possint legi licite hæreticorum libri, qui hac Bulla prohibentur. Aliqui dicunt, non posse etiam ad eos impugnandos, sed habere licentiam peti à Summo Pontifice, qui huic necessitati providebit. Ita Suarez *dist. 1. sect. 2. n. 27.* si tamen repentina necessitas urgeat, & periculum sit in mora dici, posse per accidens ex epijcheia pro illa vice fieri. Alij dicunt id verum esse, si Bulla cœnæ in illis provinciis visu recepta sit, vel obliget, ita Azor *1. tom. lib. 8. cap. 16. quæst. 6.* quem sequitur Sanchez *vbi supra num. 42.* Alij quos affert Diana *1. part. tract. de Bulla cruciata resolut. 55.* negant obligare prædictam Bullam in omnibus locis. Hurtado denique *dist. 76. §. 306. & 307.* dicit Bullam cœnæ ubique quidem obligare, sed tamen illos, quibus incumbit fidei propagatio posse, & debere legere, in provinciis hæreticorum eorum libros ad eos impugnandos, quia in his cessat contrariæ finis legis, quia maior fidei damnum sequeretur, si ab his libri non legerentur, & affert exemplum Gregorij de Valentia, qui eorum librorum copiam occulte ex ipsis Typographis procurabat, ita ut simul cum libro eius impugnatio in lucem prodiret. Hoc tamen exemplum parum mihi probat; nam eo tempore poterant doctores Societatis ex facultate Generalis eos libros in Germania legere, & non est credibile, Valentiam eam facultatem à Generali non habuisse, quando alij eam habebant.

69 Nunc itaque abstinendum nobis est, ut monuerit etiam Azor *loco citato*, ab illo alio dubio, an Bulla cœnæ ubique de facto obliget, quod longiore requireret quæstionem, quæ in tractatu de Censuris examinatur, vel etiam de legibus, & specialem habet difficultatem in hac Bulla, quæ singulis annis de nouo editur, & publicatur. Ex suppositione itaque, quod prohibitio hæc ubique obliget dicendum videtur cum Suariorum intentionem solam impugnandi non esse titulum sufficientem, ut excuset ab hac prohibitione, nisi in casu à Suario expresso, quando necessitas urgeat, & non esset locus petendi licentiam à Summo Pontifice, quia periculum esset in mora, & bonum ipsius fidei peteret necessarium lectionem libri, quo casu ratio legis contrariè cessaret, quo tamen casu deberet saltem peti licentia ab Episcopo, & ipse deberet eam concedere limitatam ut dicam infra. Quando verò facultas peti potest, non video, quo titulo excusetur aliquis ab ea petenda, ut constat in aliis materiis, in quibus prohibetur ne aliquid fiat sine facultate superioris, v.g. in Bulla nouissima SS. D.N. Urbani VIII. prohibetur Episcopis ne discedant à sua residentia, extracausa in eadem Bulla expressis, sine licentia sedis Apostolicæ: si occurrat necessitas absentia, adhuc obligatur Episcopus ad petendam

licentiam, quia Pontifex vult sibi reservare iudicium de causa, & necessitate. Item Religiosus non potest expendere sine licentia Prælati, quare si occurrat necessitas expendendi, debet petere licentiam, saltem si potest, nec poterit propria auctoritate expendere, non petita licentia, & sic in aliis. Idem ergo dicendum est de licentia necessaria legendi libros prohibitos, quæ quidem lectio non omnino prohibetur, sed ne sine licentia fiat, quæ si causa necessaria, vel sufficiens iudicabitur, concedetur, si verò non conceditur, hoc erit, quia non iudicatur necessitas sufficiens vel certe quia Pontifex alia via, vel per alias personas, quæ ei videntur magis idoneæ providendum iudicat: nemo enim est in causa propria bonus iudex, & experti sumus nonnullos Catholicos contra hæreticos scribere voluisse adeo frigide, & infulse, ut in causa præuicari viderentur, & adiciant animum hæreticis ad persistendum in suis erroribus.

Dubitat itaque secundò, an aliqui de iure habeant facultatem legendi hos libros hæreticorum. Respondeo, quidquid olim fuerit, reuocatas fuisse omnes eas facultates omnibus etiam Episcopis, & Cardinalibus in Bulla Iulij III. & Pauli IV. & Pij IV. quas Bullas refert Peña in fine directorij sui Inquisitorum, & cum maiori rigore nouissime Urbanus VIII. in suo proprio motu edito 2. Aprilis anno 1631. in quo omnibus personis cuiuscumque gradus, status, conditionis, dignitatis, & præminentia, etiam speciali nota dignæ concessas licentias omnes reuocauit, & omnibus vniuersim abstulit potestatem eas licentias concedendi. Difficultas erat de Inquisitoribus, an ipsi possint eos libros legere iure officij sui. Affirmant enim Peña, Vgolinus, Azor, Gratius, Farinacius, & alij, quos affert, & sequitur Castro Palao *tom. 1. tract. 4. disput. 2. punct. 10. §. 3. numero 2.* quia in prædictis Bullis excipiuntur. Alij de hoc dubitant, ita Suarez *vbi supra num. 28.* Sanchez *num. 46.* & Barbosa *de potestate Episcopi allegatione 90. num. 8.* quia in illis Bullis non conceditur positivè licentia Inquisitoribus, sed reuocantur licentia aliis concessa, præter concessas Inquisitoribus, quare Hurtado *vbi supra §. 305.* dicit Inquisitores supremi concilij inquisitionis Hispaniæ posse legere libros illos, quos ipsi aliis permittere possunt, de aliis verò libris consulenda esse eorum privilegia, & videndum an ad eos facultatem verè habeant. Prima tamen sententia probabilis erat extra Hispaniam, in qua ex Bulla Pauli V. solus Inquisitor generalis potest hæreticorum libros legere, & ij quibus ipse commiserit, quæ Bulla habetur in principio Iudicis expurgatorij Hispani, & eam testatur Castro Palao *vbi supra num. 4.* Dixi tamen, probabilis erat, quia nunc post ultimam reuocationem sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. dubitari potest, an sit amplius probabilis, reuocata enim sunt omnes licentia quibuslibet personis concessa cuiuscumque dignitatis, &c. & non sit exceptio illa Inquisitorum, sicut facta fuerat in illis aliis Bullis reuocatoriis. Credibile tamen est, quod idem Sanctissimus interrogatus iam fuerit, & suam mentem circa Inquisitores declarauerit. Certum tamen videtur, quod circa libros, qui non sunt aliunde prohibiti, nisi ab ipsis Inquisitoribus, possunt licentiam dare illos legendi illis, qui possunt prohibitiones reuocare, & auferre, & quod possunt sibi

70
An aliqui de iure habeant facultatem legendi libros hæreticorum.

An Inquisitores.

Qui possunt dare licentiam legendi libros prohibitos.

sibi eandem licentiam usurpare quam aliis possunt concedere. Quantam verò facultatem circa hoc habeant Inquisitores particulares; pendet ex commissione, & concessione facultatis iis datae, ab Inquisitore generali penes quem videtur ea potestas residere. Circa alios verò libros à summo Pontifice prohibitos, & multò magis circa libros prohibitos in Bulla Cœnæ; iam diximus à sanctissimo Domino nostro Urbano VIII. fuisse omnibus ablatam potestatem concedendi eiusmodi licentias. Aduertit tamen Sanchez *vbi supra* num. 43. in casu magnæ necessitatis non patientis moram propter periculum, si expectetur licentia summi Pontificis, possit Episcopum concedere tunc licentiam, quia in eiusmodi casibus recurrit solet ad Episcopum. Adde ego primò debere recurri, quia cum adsit Episcopus, qui potest eo casu licentiam dare, non excusat necessitas vrgens à petenda licentia. Secundò eam licentiam debere esse limitatam ad tempus, intra quod possit recurri ad Pontificem, quia cum actus habeat tractum successuum, necessitas non facit, quòd Episcopus possit dare licentiam, nisi pro eo tempore, quo durat impotentia recurrendi ad Pontificem.

Hac licentia debet esse limitata ad tempus.

71
Cardinalium collegium an Sede vacante possit hanc licentiam concedere?

De collegio Cardinalium quærun alii, an Sede vacante possit hanc licentiam concedere. Sed meritò id negant aliis relatis Sanchez *vbi supra* num. 44. Suarez num. 27. Castro Palao *vbi supra* §. 3. numero 5. & alij contra Vgolinum, quia Cardinales Sede vacante præter illa, quæ ad electionem Pontificis spectant, non possunt sibi potestatem Pontificis vllam usurpare, nisi tam grande, & vrgens periculum occurreret, ut omnibus, & singulis Cardinalibus videretur celeriter occurrendum, ut constat ex cap. *vbi periculum*, de electione lib. 6. & ex Clementina, *ne Romani*, de electione, vnde si necessitas talis circa lectionem libri prohibiti occurreret (quod moraliter non contingit) posset ex omnium Cardinalium, nullo dissentiente, consensu, eiusmodi facultas ad tempus dari, quæ electo postea Pontifice, ipso facto cessaret.

§. III.

Quæ actiones hac clausula prohibentur.

72
Excommunicantur qui prædictos libros legunt, retinent, &c. Quid intelligatur per legentes.

EXcommunicantur in Bulla cœnæ prædictos libros legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quavis causa, publice vel occultè, quouis ingenio, vel colore. Circa primam particulam dubitari potest primò, quid intelligatur per legentes, an soli ij, qui ore proferunt, & ij etiam, qui visu solo percurrunt, & mente percipiunt, quæ in libro continentur, nihil ore recitantes. Fatentur omnes hos etiam incurrere censuram, Suarez *dicta sect. 2. num. 18.* Vgolinus, & Graffius, quos refert, & sequitur Sanchez *vbi supra* num. 41. Bonacina, quem affert, & sequitur Castro Palao *dicto punct. 10. §. 2. num. 2.* quia illa est propria, & vera lectio & actio externa pertinet ad visum: potest enim Ecclesia præcipere, vel prohibere visum alicuius obiecti sensibilis, sicut potest præcipere, vel prohibere auditum etiam alicuius concionis. Ad quod etiam affertur lex 2. §. *si dubitetur*, ff. *quemadmodum testamenta apertantur*, vbi dicitur, quòd inspectio tabularum testamenti, significat etiam le-

ctionem: quare è contrariò lectio poterit significare inspectionem.

Dubitat secundò, an è contra incurrat censuram, qui nihil ex libro haurit, sed voce recitat verba ipsius libri, quæ memoriter olim didicit, Graffius apud Sanchez *n. 47.* dicit incurrere, Sayrus verò apud eundem id negat, quando bono fine recitat, quasi contrarium significans, si male lo sine id faciat. Vtrumque impugnat Sanchez *vbi supra* quia ille non legit, nec lex finem punit, sed factum ipsum, & actionem legendi, cui consentit Suarez *vbi supra* num. 18. Posset locum habere sententia Sayri, quando ille prauis finis ita exterius significaretur, ut ipsa recitatio ostenderet libri approbationem aliquam, vel defensionem, tunc enim censuram incurrat, non quia legis, sed quia approbat, & defendit librum hæretici: in rigore tamen qui memoriter recitat, non legit, vnde dicere solemus ad commendandam memoriæ tenacitatem, & felicitatem alicuius, quod ita facile, & fideliter ea, quæ semel vidit recitat, ac si ea tunc legeret, non ergo legit, sed lecta refert.

Dubitat tertio, an qui audit legentem incurrat hanc censuram. Azor, Sayrus, & Graffius apud Sanchez *num. 48.* dicunt incurrere, si ipse sit causa lectionis concilio, mandato, iussione, precibus, vel alio modo, sedens si nullo modo sit causa: quia in primo casu, licet non legat physice per se ipsum, legit tamen moraliter per alium, quo tanquam instrumento virtutis secundo autem casu non legit per se, nec per alium, sed solum audit. Quod docet etiam Hurtado *dicta disp. 76. §. 3. 10.* Pro eadem sententia afferunt Alencius, Layman, Megala, & Reginaldus apud Dianam *part. 1. tract. de Bulla cruciatae resolut. 34.* Hanc tamen distinctionem impugnat Suarez *vbi supra* num. 19. & dicit in vtroque casu incurrere censuram.

Alij tamen probabiliter dicunt, in neutro casu incurrere hanc censuram, quod debet intelligi quatenus fertur contra legentes: nam ex alio capite posset incurrere, quatenus extenditur ad approbantes, vel defendentes, si definitio, vel approbatio libri significaretur. Hanc sententiam tenet Vgolinus, quem refert, & sequitur Sanchez *num. 49.* quem male affert pro contraria sententia Hurtado *dicto §. 3. 10.* idem docent Farinacius, Duardus, Filiucius, Bonacina, quos affert, & sequitur Castro Palao *vbi supra* num. 4. Coninch *disp. 18. n. 178.* dicit id certum esse quando audiens non est causa, & non esse improbabile, quando est causa. Eandem sententiam absolute tenet Sousa, Portel, quos addit, & sequitur Diana *vbi supra*. Ratio autem est, quia audiens siue inducat, siue non inducat legentem, verè non legit: lex autem imponens poenam facienti non comprehendit mandantes, vel consulentes nisi id exprimat, ut cum alijs probat latè idem Sanchez *lib. 3. de Matrimonio disp. 42. n. 2.* nec enim mandas homicidium occidit propriè, nec incurreret irregularitatem, nisi expresse fuisset imposita etiam mandanti: non est ergo cur excommunicatione hæc imposita soli legenti, extendatur etiam ad mandantes, vel consulentes.

Obicit Suarez primò quia idem est periculum in audiendo, ac in legendo libro hæretico, imò fortasse maius, quia minus laboriosum, & facilius est audire, quàm legere: quare lex suo fine fraudaretur. Respondeo negando esse idem periculum